

Реферат на тему: "Мотиви лірики Дмитра Павличка (контрольна робота)"

Дмитро Павличко

КОНТРОЛЬНА РОБОТА

З ПРЕДМЕТА "УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА"

Мотиви лірики Дмитра Павличка

Павличкова ліра тяжіє до складних загальнолюдських проблем у їх найгостріших суперечностях, контрастах. Добро і зло, любов і ненависть, пелюстки і леза, світло й пільма — Павличко розмірковує над цими вічними тезами як філософ, а осмислює й розповідає про них — у вишуканих і точних образах. Так, у сонеті "Погляд у криницю" поет надає світлу всеохоплюючого, вселенського значення:

Я розумію світло.

Це — душа,

Любові й космосу глибини.

Жертва.

Блиск розуму.

Благословення миру.

Палання рук.

Веселощі трави.

Тобто — все суще на Землі, в Космосі, в людській душі, і його сприймає поет як споконвічну даність — і вже тим — життєдайну силу. Темнота ж чужа йому. Це, можливо, самотності печаль, дух калини, заздрощі, злоба... Вони — чужі поетові. Та вони мусять існувати — як антитеза, як контраст, бо ж "Без темряви свою снагу Не може саяво людям об'явити". І так вони йдуть у парі — світло й пільма, радість і горе, червоне й чорне. І тільки тьма смерті, так можна розуміти душу поета, дозволяє побачити й оцінити справжню вартість речей і справ.

Міцною внутрішньою ниттю поєднання конкретики із глобальними, світовими мотивами пов'язані сонети "Коли умер кривавий Торквемада...", "Погляд у криницю", "Крила", "Нетерпеливість", "Міст" та ще цілий ряд інших творів високого філософського та громадянського звучання. У них здебільшого через більш або менш прозорі алегоричні шати ясно проступають реалії часів тоталітаризму, який, звісно ж, не зник після смерті Сталіна, а виявляв себе в різних іпостасях — то недовгої відлиги, то стагнації, то жорстоких репресій, то облудної перебудови.

Потрясаюче сильно звучить сонет "Голгофа", в якому з глибини віків проступають трагічні долі й богів, і людських геніїв, гнаних, зневажених, ображених недовірою, зрештою, розіп'ятих — пригадаймо долю Овідія, Джордано Бруно, Галілея, Яна Гуса, Шевченка, Василя Стуса... Мученицька смерть — це, звичайно, страшно. Гинути

відторгнутим від душі й серця народного, не зрозумілим і чужим йому — для кого віддав усе життя... Страшно, коли народ байдуже дивиться на страту, а то ще й галуззя підкидає. Страшно не за себе — страшно за такий народ.

Та ще страшніше, пише Павличко,
як знімають ката
з охрестя справедливої ганьби,
Навколішки стають навкруг мерця
І ждуть в мольбах, що він от-от воскресне.

Тут уже на перший план виходить ганьба народу, приспівників чи нікчем, які боялись навіть тіні мертвого ката, пригадаймо: "Здох тиран, але стоїть тюрма". Та ще більша ганьба, коли іменем мертвого ката чинилися нелюдські злочини — а його колишні підручні намагалися реанімувати якщо вже не його, то хоч його справи, в п'їтмї олжі видать чорне за біле. Вражаюче звучать рядки вибухової узагальнюючої сили:

Одна Голгофа споконвік була:
Розбійник і творець висіли поруч,
І в темряві не розрізняли їх.
Та ми повинні бачити при світлі,
Де вбитий бог, а де всесвітній хам,
Що перед смертю розпинав народи.

Під віршем підкреслено стоїть дата: 1969 рік. Йдеться про трагедію чеського і словацького народів 1968 року. Цікаво, що й тут продовжується філософське осмислення образів світла й п'їтми, розпочате в "Погляді з криниці".

Як і кожен поет, Д. Павличко, звичайно ж, звертався до інтимної лірики, де талант його розкрився на повну потужність. Чудові вірші про кохання, що увійшли до збірки "Таємниця твого обличчя" (1974, 1979), з повним правом можна зіставити зі славнозвісним "Зів'ялим листям" І.Франка.

Ліричний герой Павличкової збірки — то наш сучасник, духовно багата людина, що вміє бачити й тонко відчувати красу. Його кохання чисте й щире, а разом з тим — суто земне, поєднане із здоровою пристрастю. В інтимних поезіях Павличка криється глибинний прихований зміст. "Ти — як дощ, а я — мов явір. Хочу листям тебе зловить". Та повне глибинне осягнення кохання — подвійне, духовне й тілесне, як це проглядається в цікавому образі: "Ти повинна приходити двічі: Спершу — з неба, а потім — з землі".

Кохання — почуття багатогранне, і Павличко, не повторюючись, відображає в стислих, але ємких віршах якусь одну виразну грань: "Не бійся сивини моєї"..., "Ми вийдем з тобою на листя опале", "Зеленим вогнем береза", "Горить суніцями поляна", "Дівочих непорочних ліній", "Ніч була ясна, я стежками біг" та інші маленькі (за розміром) шедеври творять могутню симфонію найбагороднішого людського почуття, такого знайомого всім — і такого неповторного, належного тільки йому, поету. Своєрідна, закроєна за давніми язичеськими зразками прекрасна поезія "Я стужився,

мила, за тобою", де закоханий юнак перетворюється в явора, стала улюбленою піснею молоді — та й не тільки молоді.

Взагалі чимало поезій Павличка покладено на музику, а славнозвісна пісня "Два кольори" за популярністю конкурує з Малишковым "Рушником".

Відомий Д. Павличко і як поет-епік. Його поеми "Земля", "Іван Загайчук", "Вогнище", "Поединок" — то широкі картини життя земляків поета, то суто реалістичні, де в основі лежить чисто подійовий сюжет, то перейняті духом, романтизму, які групуються на внутрішньому психологічному сюжеті, багаті на образи-символи ("Вогнище").

Не обминув поет своєю увагою й найменших читачів, яким подарував чудові книжечки — казку "Золоторогий Олень", "Дядько Дош", "Де найкраще місце на землі" та ще декілька. Вони ваблять дитвору щирістю, красою художнього слова та простотою, за якою ховаються зовсім не прості думки.

Розмова про творчий доробок Дмитра Павличка була б неповною без згадки про його діяльність як літературознавця. Його статті, есе, виступи з питань літератури склали три ваговиті збірки — "Магістралями слова" (1977), "Над глибинами" (1983) та "Біля мужнього світла" (1988). Діапазон літературознавчих праць поета досить широкий. Це й статті з історії української літератури — насамперед про Шевченка, Франка, Лесю Українку, про земляків-галичан М. Шашкевича, Ю.Федьковича, В. Стефаника, про сучасників О. Гончара, М. Рильського, А. Малишка, про молодших побратимів по перу. Ряд праць має синтетичний, узагальнюючий характер і зачіпає складні проблеми літературного життя.

Втім, Павличко не обмежує рамки досліджень лише рідною літературою: його перу належать статті про Хосе Марті й Христо Ботева, про Шолом-Алейхема й Шолохова, про багатьох польських, білоруських, російських письменників.

Для стилю Павличка-літературознавця характерне поєднання ерудиції та вдумливості дослідника з пристрастю публіциста та багатством і образністю мови поета. Це стосується воістину блискучих праць про А. Малишка "Сонця і правди сурмач", про М. Рильського "Для нас і для майбутніх часів", зрештою — про більшість його праць. Великою заслугою Д. Павличка є введення в літературне життя України творчості видатного поета-лемка, до цього у нас майже не знаного Богдана-Ігоря Антонича, книгу якого "Пісня про незнищенність матерії" він упорядкував і видав ще 1967 року, супроводивши її ґрунтовною вступною статтею під такою ж назвою. як і книжка.

А ще б треба сказати й про Павличка-перекладача, який увів у світ нашої духовості, нашої поезії і Хосе Марті, і Николу Вапцарова, і великого Шекспіра...

Сьогодні Павличко-письменник виступає ще в одній важливій для нашого часу іпостасі — політика, державного діяча, який пристрасно й рішуче відстоює інтереси суверенної України, її народу. Та це — предмет для окремої розмови. І хоч державна діяльність забирає багато часу, так потрібного для творчої роботи, все ж з'являються, хоч і не дуже часто, й нові вірші поета — і ті, що "з шухляди", і щойно написані.

Як і кожен справді самобутній, оригінальний поет, Д. Павличко сприймається читачами неоднозначно. Є в нього вірші, які несуть на собі аж надто виразні прикмети свого часу, і то не кращі прикмети, як от славословія вождю революції. Є просто слабші, як для Павличка, речі. Тут варто навести слова відомого критика й літературознавця Анатолія Шевченка: "Можна приймати поезію Павличка цілком, незастережно, а можна щось у ній не приймати, так само можна погоджуватися з його думками, висловленими в трьох книгах літературно-критичних статей, есе, виступів, а якісь із них заперечувати, але не можна не захоплюватися цією яскравою особистістю, цим невтомним будівничим нашого духовного життя, цим полум'яним громадянином рідної землі".

З особливою теплотою поет оспівує животворні емоції кохання. Тема кохання — одна з характерних для поета. Образ коханої перетворюється в його поезіях у невловиму мрію, що стане вічною тугою — не так за самим коханням, як за молодістю, невідворотністю часу, неминучістю втрат і, врешті, внутрішнім заспокоєнням, що все залишається в тому самому, що ідеал — краси, кохання, поезії мусить бути нездійснений, до кінця не збагнтий і не досягнутий:

Щасливий той, хто бачив мрію,
Але не доторкнувся їй.

Вгадування рис своєї коханої супроводжуватиме ліричного героя Д.Павличка скрізь, де в його поезії з'являється жіночий образ. Автор бачить риси коханої у картині ("Все так, як у Чурльоніса"), впізнає її в старій болгарській іконі ("Ікона" з "Болгарського триптиха"). Жіночий образ символізує силу життя й вічного відродження — начала передусім материнського...

Захоплення жіночою красою, палкий жаль за втраченим коханням, вибагливість в інтимних стосунках — такі почуття проймають цикл поезій "Пахощі хвої". Ця тема пізніше продовжена в книзі "Гранослов" і в збірці "Таємниця твого обличчя".

Вірш Д.Павличка "Коли ми йшли удвох з тобою..." прозорістю і ясністю думки доходить до серця. Конфлікт у вірші значно глибший і серйозніший, ніж видається на перший погляд. І причини різної поведінки юнака та його коханої на вузькій польовій стежці слід шукати у дотриманні народної моралі. Автор піднімає проблему й сам дає відповідь на неї: треба, щоб людина не маліла, не здрібнювалася морально і духовно, була щаслива у найінтимніших почуттях.

Поезія "Два кольори" — вірш-пісня. Відчувається у ньому виразна поетична мова. Задушевністю, вірною синівською любов'ю до матері "Два кольори" мають багато спільного з "Піснею про рушник" А.Малишка. Однакові синам стеляться "дороги далекі", "незнані шляхи", "сумні і радісні дороги". Переважають два кольори: "червоний" — символ щастя і любові і "чорний" — символ журби й печалі.

З однаковим трепетом у серці згадують ліричні герої і "незрадливу материнську ласкаву усмішку", і сорочку, яку вишила мати "червоними і чорними нитками", і рідні "свої пороги", куди повертаються з життєвих мандрів.

"Вічна" тема Дмитра Павличка спонукає читача до роздумів, підносить у помислах і

ділах, робить його благороднішим. Наочним прикладом цього є вірш "Моя любов, ти — як Бог?". "Любов осяває душу людини", — говорить поет. Пояснює, що любов не можна побачити, її дано лише відчутти.

Наскрізна паралель, що пронизує всю образну структуру творів, полягає в тому, що людське кохання гарантує вічну тривалість життя, вічне оновлення, яке існує у всій природі. Ця аналогія проводиться послідовно, знаходячи не раз свій прямий і відвертий вияв:

Радуйся, дівчино, болем кохання,
Смутком ціловання до зомління,
Голосом матері в серці твоєму
Кільчику ясному в тьмі чорнозему
("Радуйся, дівчино, разом зі мною...").

Саме тому "є в цілунках рятунок від смерті" — є нове життя, і саме тому червоний колір, який домінує в "Сонетах подільської осені" й "Таємниці твого обличчя", — це колір стиглої пшениці і налитого яблука, колір сонячного променя, а передусім — колір пульсуючої крові.

Образи хліба й зерна, які виступали в "Сонетах подільської осені" як уособлення вічного оновлення природи, тепер поширюються на людське кохання: "Любов... подібна до природи у своїй вічній молодості. Вона не знає смерті. Вона знає лише один закон — закон невинного оновлення". Якщо я правильно зрозуміла Д.Павличка, в цьому й полягає "таємниця обличчя" любові.

Дмитро Павличко виспівав свою "вічну" тему ніби одним подихом, вклавши в неї світлу радість, тиху печаль і тугу осяяного й збентеженого великим коханням серця ліричного героя. Будемо сподіватися, що ще не один вірш поета відгукнеться ніжним щемом у наших душах і серцях.

Так я відкрив, що полум'я любові,
Плачі й радощі в моїй душі —
Все з єдності землі моєї й крові...